

mevzu

sosyal bilimler dergisi | journal of social sciences

e-ISSN 2667-8772

mevzu, Eylül/September 2025, s. 14: 307-328

Suriyelilerin Dönüş Süreçleriyle İlgili Yayınlanan Haber Yorumlarında Siber Zorbalık ve Nefret Söylemi Üzerine Bir Analiz

An Analysis on Cyberbullying and Hate Speech in News Comments
Published about the Return Processes of Syrian

Alpaslan ÖNGEL

Öğr. Gör. Dr, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Radyo ve Televizyon Programcılığı
Lecturer Dr, Kırşehir Ahi Evran University Radio and Television Programming
a.ongel@ahievran.edu.tr

ORCID: 0000-0002-5146-4863

Vahit ÖZDEMİR

Öğr. Gör. Dr, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Radyo ve Televizyon Programcılığı
Lecturer Dr, Kırşehir Ahi Evran University Radio and Television Programming
vahitozdemir@ahievran.edu.tr

ORCID: 0000-0001-5658-6387

DOI: 10.56720/mevzu.1671969

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 9 Nisan / April 2025

Kabul Tarihi / Date Accepted: 23 Haziran / June 2025

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Eylül / September 2025

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Eylül / September

Atıf / Citation: Öngel, Alparslan – Özdemir, Vahit. “Suriyelilerin Dönüş Süreçleriyle İlgili Yayınlanan Haber Yorumlarında Siber Zorbalık ve Nefret Söylemi Üzerine Bir Analiz”. *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (Eylül 2025): 307-328.
<https://doi.org/10.56720/mevzu.1671969>

İntihal: Bu makale, ithenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.
Plagiarism: This article has been scanned by ithenticate. No plagiarism detected.
web: <http://dergipark.gov.tr/mevzu> | <mailto:mevzusbd@gmail.com>

Copyright © CC BY-NC 4.0

Öz

Günümüzde sosyal paylaşım ağları haber üretim ve okuma süreçlerinde etkin bir konumdadır. Topluluklar haber videolarına genellikle YouTube üzerinden ulaşmakta ve haberleri bu platformlar aracılığıyla takip etmektedir. Bu platformların en önemli özelliği etkileşimi olanaklı hale getirmesidir. Sosyal paylaşım platformlarının etkileşim özelliğinin birçok avantajı olduğu gibi aynı zamanda dezavantajları da vardır. Bireyler bu platformların sağlamış olduğu etkileşim özelliği neticesinde ötekileştirici ifadeler, siber zorbalık ve nefret söyleminde bulunabilmektedir. Sosyal paylaşım platformlarında nefret söylemi kullanıcı yorumlarıyla yeniden üretilebilmekte ve dolaşıma sunulabilmektedir. Bu çalışmada “Sözcü TV (9 Aralık 2024), NTV (11 Aralık 2024) ve ATV Haber (8 Aralık 2024)” tarafından 8-11 Aralık 2024 tarihlerinde Suriyelilerin memleketlerine dönüş süreçleriyle ilgili yayınlanan haberlere dair beğeni, izlenme sayıları, en çok beğeni alan yorum ve toplam 1.496 Youtube yorumu ‘Maxquda’ programı kullanılarak incelenmiş ve içerikleri analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda Suriyelilere yönelik ötekileştirici ve nefret söylemi barındıran ifadelerin sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Haber, Mülteci, YouTube, Ötekileştirme, Nefret Söylemi, Siber Zorbalık

Abstract

Today, social media networks are active in the processes of news production and reading. Communities usually access news videos via YouTube and follow the news through these platforms. The most important feature of these platforms is that they enable interaction. While the interactive feature of social media platforms has many advantages, it also has disadvantages. Individuals can engage in othering expressions, cyberbullying and hate speech as a result of the interactive feature provided by these platforms. Hate speech can be reproduced and circulated through user comments on social media platforms. In this study, the number of likes, views, the most liked comments and a total of 1,496 YouTube comments regarding the news broadcasted by “Sözcü TV (December 9, 2024), NTV (December 11, 2024) and ATV News (December 8, 2024)” on December 8-11, 2024 regarding the processes of Syrians returning to their homeland were examined using the ‘Maxquda’ program and their con-

tent was analyzed. As a result of the findings, it was determined that expressions containing alienating and hate speech towards Syrians were frequently used.

Keywords: News, Refugee, YouTube, Otherization, Hate Speech, Cyber Bullying

Yazar Katkıları	Çalışmanın Tasarlanması / Conceiving the Study: AÖ (%50), VÖ (%50) Veri Toplanması / Data Collection: AÖ (%50), VÖ (%50) Veri Analizi / Data Analysis: AÖ (%50), VÖ (%50) Makalenin Yazımı / Writing up: AÖ (%50), VÖ (%50) Makale Gönderimi ve Revizyonu / Submission and Revision: AÖ (%50), VÖ (%50)
------------------------	---

Giriş

Haber üretim ve okuma pratiklerinde bilgi ve iletişim teknolojileri önemli bir yer tutmaktadır. Gazetecilerin haber üretim süreçleri ve toplulukların haber okuma pratikleri gelişen bilgi ve iletişim teknolojileriyle birlikte dönüşüm geçirmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte sosyal paylaşım platformları oluşmuş ve topluluklar haber okuma süreçlerini bu platformlar üzerinden gerçekleştirmeye başlamıştır. Sosyal paylaşım platformlarının etkileşim özelliğinden dolayı okuyucular pasif ve edilgen konumdan çıkarak aktif ve etken bir konuma yükselmiştir. Etkileşim özelliği gazetecilere ve okuyuculara birçok avantaj sağladığı gibi bazı dezavantajları da beraberinde getirmiştir. Okuyucular sosyal paylaşım platformları aracılığıyla siber zorbalık ve nefret söylemi içeren ve ötekileştirici içerikler paylaşabilmektedir. Dijital platformlarda bireylerin kolaylıkla kimliklerini gizleyebilmeleri ve muhatap olduğu kişiler ile yüz yüze görüşmemeleri bu tarz içerikleri daha rahat ve özgür bir şekilde paylaşmalarına neden olabilmektedir.

Sosyal paylaşım platformlarının yaygınlaşmasıyla birlikte farklı kültürden, ırktan, dinden insanlarla karşılaşma ve onların adetlerine, geleneklerine ve mitlerine tanık olma olasılığı daha da artmıştır. Bu durum, farklı kültürden

insanlar ile sanal olarak karşılaşma sıklığını arttırmakta böylece aradaki farklılıkların daha fazla gün yüzüne çıkmasına ve karşımızdakini öteki olarak kodlamamıza neden olabilmektedir (Smith, 2002, s. 169). Savaşlar, küresel ısınma, işsizlik, ekonomik sıkıntılar gibi nedenlerden dolayı küresel çapta insan hareketliliği yaşanmakta ve topluluklar mülteci ve sığınmacı olarak farklı ülkelerde yaşamak zorunda kalabilmektedir. İnsan hareketliliğinin artmasıyla birlikte yabancı, öteki düşmanlığı artmakta ve ötekilerin kültürel olarak bir yozlaşma getireceği, yurttaşların işlerini, evlerini ve ilerleyen yıllarda anavatanlarını alacağı korkusu sarmaktadır (Smith, 2002, s. 74). Bu durum, mültecilere karşı ötekileştirici tutumun, siber zorbalığın ve nefret söyleminin artmasına neden olmaktadır. Sosyal paylaşım platformları tarafından yayılan nefret söylemi, eksik ve yetersiz bilgiler, yanlış ya da ötekileştirici içerikler ırkçılığı körüklemekte ve bir kaos ya da çatışma ortamının yaşanmasına zemin hazırlayabilmektedir.

Araştırmada sırasıyla sosyal medya kavramına açıklık getirilmiş ve sosyal medyanın etkileri incelenmiştir. Sonrasında 'ötekileştirme' ve 'siber zorbalık' kavramları açıklanmış ve sosyal paylaşım platformlarının ötekileştirme ve siber zorbalığın oluşumuna dair etkileri ele alınmıştır. Bununla birlikte 'nefret söylemi' kavramı hakkında bir literatür çalışması yapılmıştır. Son bölümde ise, Sözcü TV, NTV ve ATV Haber tarafından Suriyelilerin dönüş süreçleriyle ilgili yayınlanan haberler 'Maxquda' programı kullanılarak 1.496 YouTube yorumunun içerikleri analiz edilmiştir. Elde edilen veriler ise betimsel analiz tekniğiyle incelenerek Suriyelilere yönelik ötekileştirici, siber zorbalık ve nefret söylemi içeren içeriklere dair elde edilen veriler belirli temalar çerçevesinde özetlenmiş, yorumlanmış ve belirli çıkarımlarda bulunulmuştur.

1. Ötekileştirme

Stuart Hall (1998)' a göre öteki tek başına var olamaz. Karşıtı olarak 'özne'yi yani 'ben'i gerektirir. 'Öteki' ve 'biz' ilişkisi birbirini tamamlayan bir ilişkidir. Ötekini dışlarken bizi, bizi oluştururken de ötekini biçimlendiririz. Kimlik gelişimi ötekilere uygun yanıtlar bulabilme çabasına bağlıdır. İletişim teknolojilerindeki yaşanan gelişmeler ve küreselleşme ile birlikte dünyada ticari mal ve eşyaların hareketliliği, bilgi ve iletişim ürün hizmetlerinin hareketliliği yanı sıra insan hareketliliği de gerçekleşmektedir. İnsan hareketliliği sonucu

ötekine karşı biz duygusu daha belirgin haline gelmiş ve ötekine karşı duyulan korku ve tedirginlik artmıştır. İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ise öteki ile daha sık olarak karşılaşılmasına, biz ve ben kimliğinin yaşanan toplumsal olaylarda daha belirgin hale gelmesine ve ötekine karşı nefret söylemlerinin oluşumuna sebep olmuştur. İletişim teknolojileri toplumları yakınlılaştırdığı gibi aralarındaki kültürel, dini ve toplumsal farklılıkları daha belirgin hale getirerek öteki algısını güçlendirmiştir. Ötekine karşı duyulan korku ve tedirginlik ise milliyetçiliğin oluşmasına ya da artmasına sebep olmuştur.

2. Siber Zorbalık

Zorbalık, bir kişi veya kişilerin kendini savunamayacak durumda olan kişilere karşı tekrarlayıcı şekilde gerçekleştirdiği negatif ve saldırgan eylemler olarak tanımlanmaktadır (Belsey, 2008; Olweus, 1991). Genellikle zorba eylemler sonucunda mağdur fiziksel ve duygusal olarak etkilenmektedir. Zorbalık eylemi genellikle itmek, vurmak, eşyaya zarar vermek, isim takmak, alay etmek, küfretmek, tehdit etmek gibi fiziksel ve sözlü olarak gerçekleşmektedir. Siber zorbalık kavramı ise, yeni iletişim teknolojileri aracılığıyla gerçekleşen ve genellikle gizli kimlikler kullanılarak gerçekleşen zorbalık eylemleridir. (Uluçay & Melek, 2017, s. 92). Bu eylemleri zararlı e posta göndermek, gizli numaradan çağrı bırakmak, karalama amaçlı hakaret etmek, tehdit içerikli yazı, ses veya görüntü göndermek, yalan, yanlış mesajlar yaymak vb. şekilde sıralayabiliriz.

“Siber Zorbalık ve Siber Tehditler: Çevrimiçi Sosyal Saldırganlık, Tehditler ve Sıkıntı Mücadelesine Karşılık Vermek” kitabının yazarı Willard (2007), siber zorbalığın çevrimiçi kavga etme, zarar verme, iftira atma, başka bir kimliğe bürünme, başkasının bilgilerini internet ortamında izinsiz kullanma, sanal dışlama ve siber taciz olmak üzere yedi türü olduğunu söylemektedir. Siber zorbalık aynı zamanda sosyal ortamda gerçekleşen saldırganlığın iletişim teknolojileri aracılığıyla sanal olarak gerçekleşmesi, bu araçları insanlara zarar vermek amacıyla kullanılması olarak da tanımlanmaktadır. Siber zorbalık eyleminin oluşabilmesi için iletişim aracı olması, kişi veya kişilerin yine karşı tarafa zarar vermeyi amaçlıyor olması ve bu eylemi tekrarlayıcı bir şekilde gerçekleştiriyor olması gerekmektedir (Belsey, 2007). Sanal ortamlarda gerçekleşen zorbalık eylemi çevrimiçi zorbalık, dijital zorbalık, elektronik zorbalık ve

internet zorbalığı gibi kavramlarla da tanımlansa da literatürde genel olarak “siber zorbalık” (cyberbullying) kavramı kullanılmaktadır (Kowalski & Limber, 2007).

Siber zorbalık genellikle iki şekilde gerçekleşmektedir. Birincisi, daha çok teknik bir şekilde gerçekleşen elektronik zorbalıktır. İkincisi ise, psikolojik yönünü içeren elektronik iletişim zorbalığıdır (Çelik, Tekin, 2015, s. 345). Elektronik zorbalık genellikle siber zorbalığa maruz kalan kişilerin şifrelerini ele geçirmek, web sitelerini kırmak, spam içeren mesajlar göndermek gibi daha çok teknik bilgi gerektiren eylemleri kapsamaktadır. Elektronik zorbalık bir kişi ile yapılabileceği gibi çok sayıda kişi ile organize bir şekilde de gerçekleşebilir. Gerçekleşen bu eylemlerin amacı sistemin kullanılamaz hale getirilmesidir. Bu elektronik zorbalık şahsi internet hesaplarına yapılabileceği gibi aynı zamanda büyük kurum ya da devlete ait yazılım ya da sitelere de yapılabilmektedir (Arıca, 2012). İletişim teknolojisi aracılığıyla gerçekleşen ve bireylerin kişiliğine ve kimliğine yönelik yapılan, insanları psikolojik olarak etkileyen zorbalığı ise siber zorbalık olarak tanımlamaktayız.

Siber zorbalık daha çok gençler arasında yaygın olarak görülmektedir. Özellikle intikam duygusu, kıskançlık, farklı kimliklere karşı ön yargılar, dışlamak, dikkat çekmek, grup içerisinde kendi yerini korumak, ilgi görmek gibi eylemler siber zorbalığın oluşumuna etki etmektedir (Uluçay & Melek, 2017, s. 92). Sosyal paylaşım platformlarında bireyler kolaylıkla kimliklerini gizlemekte ve sahte kimlikler oluşturabilmektedir. Bu şekilde mağduru rahatsız ve tehdit etmekte ve mağduru kendisini çaresiz olarak hissetmesine neden olabilmektedir. Bu şekilde siber zorbalık gerçekleştiren birey ya da bireylerin amacına ulaşması kolaylıkla gerçekleşmektedir (Çetin, Eroğlu, Peker, Akbaba & Pepsay, 2012). Bireyler sahte kimlikler ile rahatlıkla saldırganca tutum ve davranışlarda bulunabilmektedir. Sahte hesaplar bireylere saldırganlık noktasında özgürlük tanımaktadır.

Yapılan araştırmalara göre, kadınların erkeklere göre daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığı görülmektedir (Akbaba & Eroğlu, 2013). Kızların erkeklere oranla empati seviyelerinin yüksek olduğu; empati duygusunun yüksek olması ile birlikte siber zorbalık eyleminin azaldığı görülmektedir. Aynı şekilde empati azlığının ise siber zorbalık eyleminin yapılma olasılığını artırır

dığı tespit edilmiştir (Uluçay & Melek, 2017, s. 99). Kızların erkeklere oranla siber zorbalığa maruz kalma riski daha yüksektir. Siber mağduru olan bireylerin zamanla siber zorba olduğuna dair tespitler de söz konusudur (Altundağ, 2016). Siber zorbalık bir döngüye de sebep olmaktadır. Siber mağdurlar siber zorbalık yapabilmekte, siber zorbalık yapanlar ise mağdur olabilmektedir.

Siber mağduriyet ve depresyon arasında da bir ilişki söz konusudur. Siber zorbalığa uğrayan mağdurlar zamanla depresyona girebilmekte ve maruz kaldıkları bu zorbalığı genellikle tek başlarına halletmeye çalışmaktadırlar fakat bu tek başlılık daha çok siber zorbalığa uğramasına da sebep olabilmektedir. Mağdurlar genellikle depresyon durumunda aşırı öfkeye kapılmakta, insanlar ile iletişim kurmakta zorlanmakta, öfke, korku ve tedirginlik duymaktadır (Kestel & Akbıyık, 2016, s. 856).

Sosyal paylaşım platformlarında gerçekleşen siber zorbalık eylemlerinde zorbalardan tarafından oluşturulan içerikler hızlı bir şekilde çok sayıda kişiye ulaşabilmektedir. Bu durum mağdur üzerindeki etkinin çok fazla artmasına neden olmaktadır. Çoğunlukla gizli hesaplar aracılığıyla paylaşılan içeriğin kim tarafından üretildiğinin bilinmemesi, kullanıcının mağdur ile yüz yüze gelmemesi, hızlı bir şekilde dolaşıma girmesi, yayılan içeriğin silinememesi ve kalıcı olması, anlık olarak çok sayıda kişiye ulaşması mağdurun korku, endişe, yalnızlık ve çaresizlik duygularına çok fazla kapılmasına sebep olmaktadır (Acar, 2024, s. 267). Mağdur, insanlar ile iletişim kurmamakta ve iç dünyasına çekilmektedir. Daha çok öfkeli ve duygusal olabilmektedir (Çelik, 2015, s. 343). Yaşanan endişe, korku, yalnızlık, çaresizlik ve öfke gibi duyguların artması bireyi intihara sürükleyebilmektedir.

3. Sosyal Medyada Nefret Söylemi

Nefret, insanların birlikte yaşamaya başladıkları ilk dönemlerden itibaren anlaşamama, önyargı ve kıskançlık gibi duygu ve problemlerin sonucunda ortaya çıkan, kendi gibi olmayanları ötekileştiren, yok sayan ve dışlayan bir duygu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Dil Kurumu'nda nefretin kelime karşılığı "bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu - tikslenme" olarak ifade edilmektedir (TDK, 2025). Nefret söylemi de, insanın iç dünyasında oluşturduğu nefret duygusunu kelimelere dökerek dışa vurması-

dır. Nefret söylemini sadece belli bir topluma ait bir olgu olarak değerlendirmek yanlış olacaktır. Aslında bu kavram tüm toplumlarda var olan, zaman zaman belirli olaylar karşısında artarak kendini gösteren zaman zaman da aşağı doğru bir ivme ile seyreden bir olgu olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda bakıldığında nefret söylemini şu şekilde tanımlayabiliriz; hoşgörüsüzlükten ve önyargılardan beslenen nefret duygusunu savunan, teşvik eden ve yayılmasını sağlayan söylemlerin dolaylı ya da doğrudan ifade edilmesidir (Binark & Bayraktutan, 2013, s. 86). Nefret söylemini ortaya çıkaran temel nedenler önyargı, ırkçılık, ayrımcılık, düşünce ve inançlara olan saygısızlık olarak ifade edilebilir.

Nefret söylemi bir toplumda ortaya çıkarken üç temel aşamada gerçekleşir. Birinci aşama, ırkçılık, inanç ve düşünce özgürlüğünün olmaması, önyargılar ya da toplumsal tabakalaşma gibi nedenlerden dolayı belli bir kişi ya da grubun varlığının ortaya çıkmasıdır. İkinci aşama, bu insanların özelliklerinin ya da yaptığı davranışların kötülenmesidir. Üçüncü yani son aşama ise, bu kişi ya da grupların hoşgörüsüzlük içerisinde dışlanmasıdır (Demirbaş, 2017, s. 2697). Tüm bu aşamalar gerçekleşince nefret söylemi de ortaya çıkmış olur. Herhangi bir söyleme şiddet söylemi diyebilmemiz için içerisinde şiddet barındırması gerekmez. Karşıdaki kişi ya da gruba onlarla eşit olmadığı mesajını vermek nefret söyleminin ortaya çıkması için yeterlidir.

Bir toplumu oluşturan önemli unsurlar ortak kültür ve tarih, değerler, inanç, ırk ve dildir. Bazen de insanlar farklı ırklardan olsa bile ihtiyaç anlamında hayatta kalabilmek için dayanışma göstererek birlikte yaşamak zorunda kalmışlardır. Bu durum da ortak bir kültürün oluşmasına neden olmuştur. Burada bahsedilen tüm bu etmenler grupları birbirine yaklaştırarak toplum olmalarına neden olan unsurlardır ve bu durum biz kavramını ortaya çıkartır. Biz olgusunun oluşması olumlu bir gelişme olmakla birlikte öteki kavramının da ortaya çıkmasına neden olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Öteki kavramı, sizden farklı özellikleri olan kişilerin çeşitli anlamlar yüklenerek kategorize edilmesini sağlar (Öztürk, 2021, s. 144). Bu durum ön yargının etkisiyle de güçlenerek kalıp yargıların oluşmasına ve ötekileştirilmenin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir

Genel hatlarıyla nefret söyleminin özellikle bazı konularda yoğunlaştığını görmek mümkündür. Bunların başında siyasi düşünce ve eylemler gelmektedir. Demokrasilerin olmazsa olmazı siyasi partiler ve ideolojileri çoğu zaman nefret söyleminin merkezinde yer almaktadır. Bu durum kimi zaman bir siyasi aktörün açıklaması neticesinde olabileceği gibi kimi zaman da halktan bir kişinin gerçekleştirmiş olduğu bir açıklamadan dolayı meydana gelebilmektedir. Günümüzde siyasetin tartışıldığı ortamlar en geniş nefret söyleminin gerçekleştiği alanların başında gelir. Nefret söyleminin yoğun bir şekilde ortaya çıktığı konulardan bir diğeri de yabancılara ve göçmenlerdir. Bu çalışmanın da araştırma kısmını oluşturan göçmenlere yönelik nefret söylemi dünya üzerinde uygulanan nefret söylemi eylemlerinin başında gelmektedir. Bunların yanında inanç ve mezhep temelli nefret söylemi de nefret söylemi varlığının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Özellikle sahte gündemlerle Müslümanlara karşı oluşturulan nefret söylemleri bu durumun önemli bir örneğidir. Kadınlara, cinsel kimliğe, engelliler ile çeşitli hastalıklara yönelik ve spor bağlamında özellikle futbol fanatizminde nefret söyleminin geniş yer bulduğunu görmek mümkündür (Binark & Bayraktutan, 2013). Bu konu başlıkları çerçevesinde bakıldığında, nefret söylemi kendinden olmayana yönelik gerçekleştirilen bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasındaki en önemli sebep de çağımızda empati yeteneğini kaybetmiş ve ben duygusunun zirveye çıktığı kişilerin varlığındaki artıştır.

İnsanın habere, bilgiye ve eğlenceye ulaşma mecburiyeti kitle iletişim araçlarına olan bağımlılığı artırmıştır. Bireyler ve toplumlar medya araçlarından aldıkları veriler neticesinde kendileri ve çevreleri hakkında bazı düşüncelere sahip olur ve eyleme geçerler aynı zamanda gelecekle ilgili bazı planlar oluştururlar. Medya araçları günümüzde insanın benliğinin oluşmasından gelecekle ilgili planlar yapmasına kadar birçok alan da belirleyici bir olgudur. Bu bağlamda bakıldığında kişiler nefret söylemini ortaya çıkaran ve bu duyguyu eyleme dönüştüren bilgileri de medya araçları ile elde etmektedirler. Fakat yeni medya dediğimiz sosyal ağların varlığı meseleye farklı bir boyut kazandırmıştır. Geleneksel medyada etkileşim sınırlı olduğundan dolayı nefret söyleminin yayılımı da daha geç oluyor ve belli bir sınırdaki kalıyordu. Sosyal medyanın ortaya çıkışı etkileşimdeki sınırların kalkmasına neden olmuş-

tur. Bu da söylemin eskiye göre çok daha hızlı bir şekilde milyonlara ulaşmasını sağlamıştır.

Günümüzde profesyonel olmayan kişiler, sosyal medya ile birlikte internetin ve uygulamaların sınırsız olanakları neticesinde içerik üreticisi haline gelmiştir. İnternetteki paylaşımların kontrolünün zorluğu da bu duruma eklenince kişiler istedikleri şekilde toplumu yönlendirebilen gerçek ya da gerçek dışı veya nefret söylemi içeren paylaşımlar yapabilmektedirler. Bu durum, herhangi bir kurumsal denetime uğramadan üretilen fakat hukuki ve etik birçok sorunu içinde barındıran içeriklerin milyonlarca kişi tarafından sorgusuz sualsiz kabul edilmesine neden olmaktadır (Vardal, 2015, s. 134). Bununla birlikte son dönemlerde çıkarılan yasalar neticesinde sosyal ağlar üzerindeki devlet denetiminin de arttığını söylemek mümkündür. Fakat sosyal medyanın kendine özgü sistemsel özellikleri alanın denetlenebilir olmasını zorlaştırmaktadır.

Sosyal medyada nefret söyleminin artmış olmasının başka bir nedeni de gerçek dışı profiller üzerinden paylaşımların yapılmasıdır. Yapılan araştırmalarda kimliğini açık etmeyen hesaplar üzerinden yapılan paylaşımların daha saldırgan olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu paylaşımları yapan kişilerin davranışlarının gerçek hayattakinden çok farklı olduğu ve cesaret gerektiren paylaşımları çok daha kolay bir şekilde yapılabildikleri ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda kendisinin bulunamayacağını düşünen bilinmeyen hesaplar daha şiddet içeren, nefret söylemi barındıran ve saldırgan paylaşımlar yapabilmektedir (Mondal vd., 2017, s. 90).

Nefret söylemi sosyal medya içerikleri vasıtasıyla kolaylıkla ve yoğun bir şekilde yapılabildiği gibi aynı zamanda içeriklerin yorum kısımları da nefret söyleminin yaygınlaşması ve taraftar bulması adına önemli bir alanı oluşturmaktadır. Takipçi yorumları, beğenileri ve paylaşımları nefret söyleminin yaygınlaşmasında önemli bir etkidir. Kimi zaman da karşıt görüşlerin birbiriyle çatıştığı yorum alanları nefret söyleminin yayılımı konusunda bizlere birçok bilgi vermektedir. Bu çalışmada da farklı ulusal yayın kuruluşlarının sosyal medya üzerinden yayınladıkları Suriyeli mültecilerin dönüşleri ile ilgili haberlerindeki izleyici yorumları üzerinden nefret söylemi kavramı araştırılmıştır.

Sosyal paylaşım platformları nefret söyleminin yeniden üretilmesi ve üretilen nefret söylemi içeriklerinin küresel çapta dolaşıma girmesinde önemli bir rol üstlenmektedir (Kuş, 2021, s. 113). Küresel ölçekte veya dünyanın farklı bölgelerinde yaşanan savaş, çatışma, yoksulluk, çevre felaketleri, iklim değişikliği gibi olumsuz gelişmeler neticesinde insanlar farklı bölgelere göç etmek zorunda kalmıştır. Yaşanan kitlesel göçler sonucunda ulusal sınırlar aşılmış ve farklı kültürel ve milli kimlikler daha çok karşı karşıya gelmeye başlamıştır. Bu durum neticesinde ise kültürel farklılıklar daha belirginleşmiştir. Sosyal paylaşım platformları insanları farklı kültürler ile yakınlaştırarak aralarındaki farklılıkların daha çok gün yüzüne çıkmasına ve farklı kültürel yaşantıya sahip insanları öteki olarak kodlanmasına sebep olmaktadır (Smith, 2002, s. 169). Kültürel farklılıkların daha belirgin hale gelmesi ise ötekileştirmenin ve nefret söyleminin artmasına neden olmaktadır.

Suriye’de 2011 tarihinde başlayan iç savaş neticesinde çok sayıda Suriyeli Türkiye’ye göçmek zorunda kalmış, sığınmacı ve mülteci olarak yaşamaya başlamıştır (Kuş, 2016, s. 103) Suriyelilerin ülkemize gelişleri aynı zamanda farklı kültür ile karşılaşmamıza ve aramızdaki farklılıkların daha da belirgin hale gelmesine neden olmuştur. Ülkemizde yaşanan ekonomik olumsuzluklar ve farklı kültürel yaşantılara daha yakından tanık olma zaman içerisinde ötekileştirmeye ve nefret söylemine neden olmuştur. Sosyal paylaşım platformları ise kullanıcı yorumları üzerinden nefret söyleminin yeniden üretilmesi ve dolaşıma girmesinde önemli bir rol üstlenmiştir.

4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırma, Suriye iç savaşı nedeniyle ülkemize göç eden Suriyelilerin 8 Aralık 2024 tarihinde Baas rejiminin devrilmesiyle birlikte ülkelerine göç süreçleri ile ilgili yayınlanan haberleri genel olarak kapsamaktadır. Araştırmanın amacı, Suriyelilerin memleketlerine dönme süreçlerine yönelik yapılan haberlerdeki siber zorbalık ve nefret söylemini tespit etmektir. Araştırma, sosyal medya platformlarında nefret söyleminin kullanıcı yorumlarıyla nasıl yeniden üretildiğini ve dolaşıma sunulduğunu ortaya koyması açısından önem kazanmaktadır.

4.1. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırma kapsamı 8 Aralık 2024 tarihinden itibaren Suriyelilerin eve dönüş süreçlerinin başlamasıyla ilgili ulusal kanalların Youtube üzerinden yayınladıkları haberlerin izleyici yorumlarından belirlenmiştir. Çalışmada daha fazla haberin ele alınması mümkünken bu araştırmada ülkemizde yoğun bir şekilde takip edilen ve ilgili konuya yönelik en fazla yorum yapılan Sözcü TV, NTV ve ATV Haber tarafından yayınlanan toplam üç haberin YouTube yorumlarında kullanılan nefret söylemleri analiz edilmiştir. Bu durum araştırmanın sınırlılığı olarak ele alınabilir.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada Suriye'deki Baas rejiminin devrilmesiyle birlikte Suriyelilerin memleketlerine dönüş süreçleriyle ilgili Sözcü TV (9 Aralık 2024), NTV (11 Aralık 2024) ve ATV Haber (8 Aralık 2024) tarafından 8-11 Aralık 2024 tarihinde yayınlanan haberlere dair beğeni, izlenme sayıları, en çok beğeni alan yorum ve toplam 1.496 Youtube yorumu 'Maxquda' programı kullanılarak incelenmiş ve içerikleri analiz edilmiştir. Elde edilen veriler ise betimsel analiz tekniğiyle incelenmiştir. Betimsel analiz, çeşitli yöntemler ile elde edilen verilerin belirli temalar çerçevesinde özetlenmesini, yorumlanmasını ve belirli çıkarımlarda bulunulmasını sağlayan bir araştırma tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2003 s. 76). Betimsel analiz, verilerin açıklanması anlamına gelmektedir. Betimsel analiz tekniğiyle birlikte bir konuya ilişkin bilgi edinilmeye odaklanılır. Betimleyici analiz tekniğiyle birlikte veri kümeleri, değişkenler arasındaki ilişkiler ve verilerin dağılımına ilişkin bilgiler elde etmek mümkündür.

4.3. Bulgular

Araştırmada "Maxquda" programı aracılığıyla haber kanallarının Youtube hesabında yayınlanan habere dair görüntülenme, beğeni ve yorum sayıları, en beğeni alan söylemler, siber zorbalık ve nefret söylemine ait kelime sıklığı incelenmiştir. Araştırmada örneklem olarak belirlenen yorumların üzerinde herhangi bir yazım düzeltmesi yapılmamış, yorumlar doğrudan paylaşımcıların yazdıkları gibi kullanılmıştır. İncelemeler neticesinde sıklıkla siber zorbalık ve nefret söylemine yönelik içeriklerin paylaşıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 1: Haber kanallarında yayınlanan haber başlığı ve linkine dair bilgiler

Kanallar	Haber Başlıkları ve Linkler
Sözcü TV	Esad Düştü! Şam'a Akın Başladı! Suriyeliler Vatanlarına Dönüyor https://www.youtube.com/watch?v=OtrwQZoAicQ
NTV	Suriyeliler Geri Dönecek Mi? Göçmenler Bu Soruyu Cevapladı https://www.youtube.com/watch?v=Mvd1dFGjkDk
ATV Haber	Suriye'de iç savaş bitti, Suriyeliler evlerine dönüyor https://www.youtube.com/watch?v=4NlQCCBadzU

Tablo 2: Haber videosuna dair bilgiler

Haber videoları görüntüleme, yorum ve beğeni sayıları	Sözcü TV	NTV	ATV Haber
Video Görüntüleme Sayısı	101b	63b	73b
Video Yorum Sayısı	409	476	314
Video Beğeni Sayısı	674	342	489

Haber videolarında yer alan görüntülenme, yorum ve beğeni sayıları dikkate alındığında toplumun önemli bir kesiminin Suriyelilerin dönüş sürecini ilgiyle takip ettiklerini söyleyebiliriz. İlgili haberin görüntülenme ve beğeni sayısının en fazla Sözcü TV'de olduğu görülmektedir. Bu bize Sözcü TV takipçilerinin gündemde olan Suriye meselesine karşı ilgi duyduğunu göstermektedir. Sözcü TV'de yayınlanan haber incelendiğinde ise haber sunumunda da nefret söylemine dair içeriklere yer verildiği görülmektedir. Haber sunumunda yer alan içeriklerde nefret unsurlarına yer verilmesi dolayısıyla haber yorumlarına da etki etmektedir. NTV'nin haberi izlenme sayısından üçüncü sırada olmasına rağmen yorum sayısı bağlamında bakıldığında en fazla yoruma sahip haber kanalı olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum NTV okuyucu kitlesinin daha interaktif olduğunu göstermektedir.

Tablo 3: Haber videolarına en çok beğeni alan yorumlar

Haber Kanalları	En Çok Beğeni Alan Yorum Sayıları	En Çok Beğeni Alan Yorum
Sözcü Tv	1. Yorum Beğeni sayısı (157) 2. Yorum Beğeni Sayısı (131) 3. Yorum Beğeni Sayısı (129)	1. Dönsünler misafirlik bitti. Evli evine köylü köyüne. 2. Devlet yardımları kessin... Yeter artık 3. İstemiyoruz gidin artık TRTRTR
NTV	1. Yorum Beğeni Sayısı (173) 2. Yorum Beğeni Sayısı (124) 3. Yorum Beğeni Sayısı (122)	1. Buraya Alistık diye birşey yok kendi ülkenize alışma vakti geldi! 2. Evli evine köylü köyüne 3. Ne demek yani ya keyiflerine mi

		kaldık lütfen yetkililer gerekeni vatandaşının daha refah yaşaması için yapmalı
ATV Haber	1. Yorum Beğeni Sayısı (156) 2. Yorum Beğeni Sayısı (71) 3. Yorum Beğeni Sayısı (70)	1. Arkalarından kapıları kapatmaya unutmayın. 2. Ziyarette gidiyorlardır geri gelirler. 3. Akın akın dönüş dediği de 20 kişi. Yalan haber gene iş başında.

Haber kanalları tarafından yayınlanan video habere ilişkin en çok beğeni alan yorumlar incelendiğinde ise genellikle siber zorbalık ve nefret söylemi barındıran söylemlerin en fazla beğeni aldığı anlaşılmaktadır. Bu yorumların beğeni alması ise kullanıcıların yapılan nefret söylemlerine katıldığını ve onayladıklarını göstermektedir. En fazla beğeni alan yorumların nefret söylemi olması ise oldukça dikkat çekicidir. Kullanılan cümleler incelendiğinde ise haber okuyucularının genellikle Suriyelilere yönelik zorba ifadeler kullandıkları görülmektedir.

En beğeni alan “Dönsünler misafirlik bitti, Evli evine köylü köyüne”, “Buraya alıştık diye bir şey yok kendi ülkenize alışma vakti geldi!”, “Arkalarından kapıları kapatmayı unutmayın”, Bence her ülke kendi vatandaşını alsın da alsın da biz bunlara göndermemiz lazım yoksa faturası bize ve vatandaşımıza sıkıntısı yansıyor” yorumlarının ortak bir noktada buluştuğu ve haber okurlarının zorba ifadeler kullandıkları görülmektedir.

Tablo 4: Yorumlarda en sık kullanılan kelimeler

Yorumlarda En Sık Zorbalık ve Nefret Söylemi Barındıran Kelimeler	ATV Haber	Sözcü TV	NTV
Arap	8	4	9
Gitsinler	6	5	21
Gitmezler	4	15	14
İstemiyorum	4	5	15
Defolun	3	2	8
Bıktık	3	1	4
Yeter	5	8	22
Vatan	11	19	39
Kaçtılar	4	10	11
Gidin	11	10	27
Asla	2	8	9

NTV’de yayınlanan haber incelendiğinde ise haber sunumunda da nefret söylemine dair içeriklere yer verildiği görülmektedir. Haber sunumunda yer alan içeriklerde nefret unsurlarına yer verilmesi dolayısıyla haber yorumlarına da etki etmiştir. NTV haber tarafından yayınlanan haberin yorumlarında sıklıkla “gitsinler, istemiyoruz, gitmiyor, gidin, gidecekler, gitmez, vergi, yalan, yeter, devlet, çocuk, istemiyoruz” gibi kelimeler üzerinden siber zorbalık ve nefret söylemi içeren cümlelerin kullanıldığı tespit edilmiştir. NTV Haber tarafından yayınlanan haber yorumlarında en sık “vatan, vatandaşlık” kelimelerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Vatan ve vatandaşlık kelimesi ile ilgili yazılan yorumlar incelendiğinde ise bu kelime üzerinden haber okuyucularının, “Gidin artık buldular ekmek elden şu gölden gitmiyorum yok öyle gitsinler vatandaşlıkları da iptal edilsin”, “Hepsini gönderin sınırlarımızı koruyun gerekirse şiddetle karsilik verin yol gecen hani oldu turkiye bunlardan ancak zarar geliyor bizlere gidin vatanınıza burasi bizim toprağımız uredikce urediniz be biktik sizden yardımlari kesin”, “Gidin artık buldular ekmek elden şu gölden gitmiyorum yok öyle gitsinler vatandaşlıklarında iptal edilsin”, “Buraya alıştık diye bir şey yok hepsi gidecek beleş verdiği vatandaşlığı bu hükümet hemen iptal edecek ve gönderecek bu vatan böyle beleş kazanılmadı bedeli çok ağır ödendi nokta.” gibi zorbalık ve nefret söylemi barındıran cümlelerin sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 7: NTV Haber yorumlarında en sık kullanılan kelimeler üzerinden siber zorbalık ve nefret söylemine yönelik örnek cümleler

Giderler	“İşi vermezsin ev vermesin su bile vermezsin defolup giderler.”
İstemiyoruz	Hepsi gitsin yeter artık savaş yok bahane kalmadı tavşan gibiler üredikçe ürüyorlar artık yeter misafirlik böyle olmaz birde gitmek istemiyorlar bizi onlarla yaşamak zorunda bıraktılar şimdi de onları en küçüğünü bile göndermek bu hükümetin işi kimse kusura bakmasın
Gidecek	“Suriyeli istilacılar gidecekmi diye sormak ne demek hepsi defolup gidecekler biz türk halkı olarak istemiyoruz artık yeter onlara baktığımız”
Devlet	Naa donerler onlar çok rahat ve devletini satan adam geri donmez bos konuşmayın
Yeter	“Gerekirse Zorla, Bahaneleri Kalmadı Tüm Yardımları Keseceksin Yeter !!”

Gidin	"Gidin artık buldular ekmek elden şu gölden gitmiyorum yok öyle gitsinler vatandaşlıklarında iptal edilsin"
Vergi	"Yallah yallah.alistilar vergi yok her sey bedava yok oyle bir dünya.para vermeye baslayınca giderler hemde acıktan soverek ."
Yalan	"Gitmez gitmez abartıyorlar sığınmacılar akın ettiler diye yalan yalan hazır para geliyor ekmek elden su gölden niye gitsinler nasıl sa alıştırılar beleşe biz ver grimizi verelim onlar yesin oh ne ala memleket"
Geri	Yavşağa bak, suriyeeye gideyim, geri gelip gene türkiyede kalacağım diyor

Şekil 4: ATV Haber Kelime Bulutu

ATV Haber tarafından yayınlanan haber yorumlarında sıklıkla "geri, gitsinler, gelmeyin, bıktık, kaçtılar, vatan, Arap" gibi kelimeler üzerinden siber zorbalık ve nefret söylemi içeren cümlelerin sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir. Haber yorumlarında en sık "geri" kelimesinin kullanıldığı tespit edilmiştir. "Geri" kelimesi ile ilgili yazılan yorumlar incelendiğinde ise bu kelime üzerinden haber okuyucuların, "Geri gelmeyin sakın tiksindik sizden artık,", "Tatile gidip geri gelecekler...burdaki rahatlık dünyada yok", "Geri almayın sakın gitsinler işlemleri hızlı yapın gumruk memurlari" gibi zorbalık ve nefret söylemi barındıran cümlelerin sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 8: ATV Haber yorumlarında en sık kullanılan kelimeler üzerinden siber zorbalık ve nefret söylemine yönelik örnek cümleler

Geri	Geri gelmeyin sakın tiksindik sizden artık
Gitsinler	Bir an önce gitsinler
Gelmeyin	Bayramda gittikleri günümü gösteriyorlar acaba biz sizi özlemeyeceğiz gidin bir daha gelmeyin kapıları bir daha açmayın.
Bıktık	Bir daha dönmek üzere güle güle...bıktık be bıktık
Kaçtılar	Anne baba oradaben gidip onlara bakacağım diyor kazık kadar olmuş kacıp buraya sığınmış ülkesinde kalıp savaştığı gibi anne babayıda atıp kaçmış trajikomik
Vatan	Donen felan yok arkadaş hadi gidin esad gitti artık diyoruz yok vatandaşlık için başvuracaz diyorlar utanmadan ulan su zaferde zerre payınız yok bari su dakkadan sonra olsun belli bir süre verilsin 3ay gibi giden gitsin gotmeyenleri de biz kimliklerini iptal edelim gönderelim
Arap	Aydan post Araptan dost olmaz.
İstemiyor	Bir insan ülkesini savaş dan bırakıp gelenler hain dir bu ülkem de görmek bile istemiyoruz pislikleri
Yeter	Yalan haber yapıyorsun Atv.!!! Yalan !Yalan! Yalan! Hepsinin gönderilmesi gerek gerekirse zorla! Bunlar vergi bile vermiyor sigorta ödememiyorlar neden???? Artık yeter kimse istemiyor onları
Yalan	Kimiklere bak at yeter la bunlara yağ çekmenizden yildik bıktık bida almayın gönderin yalan dolan is haber yapmayın yemeye ekmek is oturmaya ev bulamıyoz okullarda kontenjan dolu sayelerinde bu ne ya bir ulkede iki ülke yaşamaz sanki oldular kacaklar

5. Değerlendirme ve Sonuç

Sosyal medyanın gelişimiyle birlikte nefret söyleminin arttığı görülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri sosyal medyada sanal iletişime geçilmesidir. Kullanıcıların karşısındaki kişi ya da kişilerle fiziki olarak karşı karşıya gelmemesi daha rahat yorum yapmalarına sebep olmaktadır. Bir di-

ğer önemli etken de kullanıcıların sahte kimlikler üzerinden iletişim faaliyetlerini gerçekleştirmesidir. Sonuç olarak kimliğini gizleyen bireyler sosyal medya üzerinden rahat ve özgür bir şekilde nefret söyleminde bulunabilmektedir. Sosyal medyanın sağlamış olduğu etkileşim neticesinde bireyler farklı kültür, din, dil ve ırktan insanların günlük yaşam pratiklerine tanık olabilmekte ve bu tanıklık kendi ile öteki ayrımını belirginleştirebilmektedir. Bu durum neticesinde bireyler sosyal medyada karşılaştıkları farklılıkları öteki olarak kodlayabilmektedir. Bu kodlama süreci olumlu olabileceği gibi sıklıkla olumsuz bir şekilde ortaya çıkabilmektedir.

Küresel ölçekte yaşanan savaşlar, küresel ısınma, işsizlik, ekonomik sıkıntılar gibi birçok sebep insan hareketliliğini arttırmış ve topluluklar mülteci ve sığınmacı olarak farklı ülkelerde yaşamak zorunda kalmıştır. İnsan hareketliliğinde yaşanan bu durum haberler aracılığı ile gündeme taşınmakta ve neticede bir kamuoyu oluşmaktadır. Günümüzde sosyal medya aracılığı ile yapılan haberler kamuoyu oluşumundaki önemli unsurlardan biridir. Bu bağlamda, toplumlar hem kendi ülkelerindeki hem de diğer ülkelerdeki gelişmeleri sosyal medya üzerinden rahat bir şekilde takip etmektedir. Türkiye savaş sebebi ile oluşan mülteci sorunu ile yoğun bir şekilde mücadele eden ülkelerin başında gelmektedir ve toplum bu konudaki gelişmeleri geleneksel ve sosyal medyadan takip etmektedir. Bu durum da toplum içerisinde farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Tüm dünyada insan hareketliliğinin artmasıyla birlikte yabancı, öteki düşmanlığı artmaktadır. Yurttaşlar ötekilerin kültürel olarak bir yozlaşma getireceği ve ellerinden işlerini, evlerini ve hatta ilerleyen yıllarda anavatanlarını alacakları korkusu duymaktadır. İnsanların öteki ile karşılaşma süreçlerinde duydukları endişe ve korku onları nefret söylemine, ırkçılığa ve şiddete yönlendirebilmektedir. Sosyal medyanın etkileşim özelliği ve sunmuş olduğu imkânlar neticesinde insanlar ilk olarak nefret söylemlerini sosyal medya üzerinden gerçekleştirebilmektedir. Özellikle sosyal paylaşım platformları tarafından yayılan nefret söylemi, eksik ve yetersiz bilgiler, yanlı ya da ötekileştirici içerikler ırkçılığı körüklemekte ve bir kaos ya da çatışma ortamının yaşanmasına zemin hazırlayabilmektedir.

Makalenin araştırma bölümündeki veriler analiz edildiğinde Suriyelilere yönelik “yolunuz açık olsun, güle güle gidin, Allah yardımcınız olsun” gibi olumlu söylemler bulunmakla birlikte genellikle Suriyelilere yönelik ötekileştirici ve nefret söylemi barındıran ifadelerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Elde edilen veriler neticesinde sıklıkla “gidin, gelmeyin, gitsinler, kaçtılar, bıktık, yeter, Arap, dönsünler” gibi kelimeler üzerinden nefret söylemlerinin gerçekleştiği görülmektedir. Kullanıcıların yorum beğenileri incelendiğine ise genellikle siber zorbalık ve nefret söylemi barındıran söylemlerin en fazla beğeni aldığı tespit edilmiştir. Bu yorumların beğeni alması, kullanıcıların yapılan nefret söylemlerine katıldığını ve onları onayladıklarını göstermektedir. Yorumlarda kullanılan cümleler incelendiğinde ise haber okuyucularının Suriyelilere yönelik genellikle zorbalık ve nefret içeren söylemlerde buldukları görülmektedir.

Kaynakça

- Anthony D. Smith, *Küresel Çağda Milletler ve Milliyetçilik*, çev. Bahadır Sina Şener (İstanbul: Everest Yayınları, 2002).
- Bill Belsey, “Cyberbullying: A Real and Growing Threat,” *ATA Magazine* 88/1 (2007), 14-18, 20-21.
- Derya M. Uluçay ve Gamze Melek, “Türkiye’deki Okullarda Siber Zorbalık: Bir Literatür Değerlendirmesi,” *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology* 8/30 (2017), 91-106, <https://doi.org/10.5824/1309-1581.2017.5.005.x>.
- Fatma Elif Öztürk, “Salgınla Yayılan Nefret: Twitter’da 65 Yaş Üstü Bireylere Yönelik Nefret Söylemi,” *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi* 15 (2021), 143-159.
- Mainack Mondal, Leandro A. Silva ve Fabrício Benevenuto, “A Measurement Study of Hate Speech in Social Media,” *Proceedings of the 28th ACM Conference on Hypertext and Social Media* (2017), 85-94, <https://doi.org/10.1145/3078714.3078723>.
- Mutlu Binark ve Gülseren Bayraktutan, *Aydın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik* (İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, 2013).

- Nancy E. Willard, *Cyberbullying and Cyberthreats: Responding to the Challenge of Online Social Aggression, Threats, and Distress* (Champaign, IL: Research Press, 2007).
- Nigar Acar, "Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Özelinde Sosyal Medya Okuryazarlığı Yoksunluğu Üzerine Bir Literatür Taraması," *TRT Akademi* 9/20 (2024), 252-277, <https://doi.org/10.37679/trta.1391514>.
- Osman Kuş, "Dijital Nefret Söylemini Anlamak: Suriyeli Mülteci Krizi Örnek Olayı Bağlamında BBC World Service Facebook Sayfasına Gelen Yorumların Metin Madenciliği Tekniği ile Analizi," *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 51 (2016), 97-97, <https://doi.org/10.17064/iuifd.289373>.
- Osman Kuş, "Kovid-19 Salgını ve Mültecilere Yönelik Dijital Nefret Söylemi: Büyük Veri Perspektifinden Metin Madenciliği Tekniği ile Kullanıcı Kaynaklı İçeriklerin Analizi," *TRT Akademi* 6/11 (2021), 106-131, <https://doi.org/10.37679/trta.830736>.
- Robin M. Kowalski ve Susan P. Limber, "Electronic Bullying Among Middle School Students," *Journal of Adolescent Health* 41/6 (2007), S22-S30, <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.08.017>.
- Tuğba Çelik, "Sosyal Medyanın Bireyler Üzerindeki Olumsuz Etkilerine İlişkin Bir Örnek: Siber," *The Journal of Academic Social Science Studies* 6/36 (2015), 343-343, <https://doi.org/10.9761/IASSS2832>.
- Yavuz Altundağ, "Lise Öğrencilerinde Sanal Zorbalık ve Problemlı İnternet Kullanımı İlişkisi," *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying* 3/1 (2016), 27-43.